

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 18. jaanuari 2006. a määruse nr 5
„Euroopa naaritsa püsielupaikade
kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” ning
keskkonnaministri 24. mai 2007. a määruse nr 36
„Kaitsealuste samblaliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”
muutmise” eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas § 11 lõikega 1 on keskkonnaministril õigus võtta ala püsielupaigana kaitse alla ning kehtestada püsielupaiga kaitsekord. Määruste muutmise määruse eelnõu koostamise eesmärk on euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) püsielupaiga piiri muutmise ja roheline hiidkupra (*Buxbaumia viridis*) Põdrapao püsielupaiga kaitstava loodusobjekti tüübi muutmise, kuna püsielupaikade maa-alasid liidetakse Pihla-Kaibaldi looduskaitsealaga.

Euroopa naaritsa püsielupaigad on olnud kaitse all alates 18. jaanuarist 2006. a, mil keskkonnaminister võttis määrusega nr 5 „Euroopa naaritsa püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” kaitse alla euroopa naaritsa püsielupaigad ning kinnitas nende piirid ja kaitse-eeskirja. Kõik euroopa naaritsa püsielupaigad asuvad Hiiu maakonnas Hiiumaa vallas.

Rohelise hiidkupra Põdrapao püsielupaik on olnud kaitse all alates 24. maist 2007. a, mil keskkonnaminister võttis määrusega nr 36 „Kaitsealuste samblaliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ kaitse alla kuue kaitsealuse samblaliigi kuus püsielupaika ning kinnitas nende piirid ja kaitse-eeskirja. Põdrapao püsielupaik asub Hiiu maakonnas Hiiumaa vallas (Kõrgessaare osavallas) Koidma külas.

Keskkonnaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist Andres Miller (tel 5648 0567, e-post andres.miller@keskkonnaamet.ee), eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Renno Nellis ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu

Euroopa naaritsa püsielupaigad on moodustatud euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*), keda EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab II lisas ja kes on ühtlasi I kaitsekategooria liik, väljaspool kaitsealasid asuvate elupaikade kaitseks.

Määruse § 1 lõike 1 punktiga 1 ajakohastatakse määruses „Euroopa naaritsa püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” püsielupaikade asukoha valla, küla ja aleviku nimetused.

Seoses haldusreformiga on pärast 2017. a kohalike omavalitsuste volikogude valimist Hiiu maakonnas üks omavalitsus nimetusega Hiiumaa vald. Lisaks ajakohastatakse Rebasselja peakraavi, Tulimurru peakraavi, Jausa oja, Armioja, Pihla oja ja Kidaste oja ametlikku nime. Vastavalt kohanimenõukogu 11. juunil 2014. a toimunud koosoleku protokollile nr 53 lisale 1 on nende vooluveekogude uus ametlik nimi vastavalt Rebasselja jõgi, Tulimurru jõgi, Jausa jõgi, Armijõgi, Pihla jõgi ja Kidaste jõgi.

Määruse § 1 lõike 1 punktiga 2 täpsustatakse määruses „Euroopa naaritsa püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” püsielupaigaks määratud vooluveekogu tsoneeringut. Seni käsitleti kaitse-eeskirjas vaid maa-ala tsoneeringut ja vooluveekogu ise käsitlemist ei leidnud. Tsoneeringu täpsustamisega viiakse euroopa naaritsa püsielupaikade kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseaduse § 50 lõikega 1, mis näeb ette, et püsielupaigas kehtib sihtkaitsevööndi või piiranguvööndi kaitsekord, mis määratakse keskkonnaministri määrusega (kaitse-eeskirjaga).

Määruse § 1 lõike 1 punktiga 3 muudetakse euroopa naaritsa Pihla jõe püsielupaiga 1. lahustüki kaarti seoses püsielupaiga piiri muutmisega. Euroopa naaritsa Pihla jõe püsielupaiga 1. lahustükk piirneb Pihla-Kaibaldi looduskaitsealaga (edaspidi ka *kaitseala*). Seoses Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitsekorra muutmisega korrigeeritakse kaitseala piiri, mille käigus liidetakse kaitsealaga 0,04 ha euroopa naaritsa Pihla jõe püsielupaiga 1. lahustükist. Kaitsealaga liidetav maa (0,04 ha) asub riigile kuuluval maaüksusel Kärkla metskond 10, mille katastritunnus on 39201:004:0929.

Põdrapao püsielupaik on loodud samblaliigi rohelise hiidkupra (*Buxbaumia viridis*), mida EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas ja mis on ühtlasi I kaitsekategooria liik, kaitseks.

Määruse § 1 lõikega 2 likvideeritakse senine rohelise hiidkupra Põdrapao püsielupaik. Seoses püsielupaigaga piirneva Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitsekorra muutmisega liidetakse püsielupaik kaitsealaga, kus samuti roheline hiidkupa kasvab. Külgnevates Põdrapao püsielupaigas ja Pihla-Kaibaldi looduskaitseala Pihlasoo sihtkaitsevööndis on kehtinud sarnane kaitsekord. Sihtkaitsevööndi kaitsekord tagab püsielupaiga loodusväärtuste säilimise. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Pihla-Kaibaldi ja Põdrapao loodusala. Määrusega jäetakse rohelise hiidkupra Põdrapao püsielupaik Hiiu maakonnas Hiiumaa vallas (Kõrgessaare osavallas) välja kaitsealuste samblaliikide püsielupaikade hulgast.

Põdrapao püsielupaik (2,49 ha) asub riigile kuuluval maaüksusel Kärkla metskond 10, mille katastritunnus on 39201:004:0929.

Pihla-Kaibaldi looduskaitseala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 29. aprilli 1998. a määrusega nr 89 „Pihla-Kaibaldi ja Rattagu looduskaitsealade ning Kukka maastikukaitseala moodustamine, kaitse-eeskirjade ja välispiiride kirjelduste kinnitamine”. Kaitseala kaitsekorda on uuendatud Vabariigi Valitsuse 14. septembri 2006. a määrusega nr 203 „Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitse-eeskiri”, mida nüüd seoses tsoneeringu muutmise ja piirnevate rohelise hiidkupra kasvukohtade liitmisega taas uuendatakse. Senine kaitseala pindala on 3780 ha.

Põdrapao rohelise hiidkupra püsielupaik on osa terviklikust loodusväärtuste kompleksist, millest suurem osa asub piirneval kaitsealal. Kuna püsielupaigas kaitstakse vaid konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi, on otstarbekas liita püsielupaik

piirneva kaitsealaga. Nii kaitsealal kui püsielupaigas kehtiv sihtkaitsevööndi kaitsekord tagab rohelise hiidkupra soodsa seisundi, nagu ka püsielupaiga metsaelupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) säilimise.

3. Maaomanike seisukohad

Looduskaitseaduse § 9 lõike 11 ja § 13 lõike 1 kohaselt püsielupaiga kaitsekorra muutmisele § 9 lõigetes 3–10 sätestatud avalikustamise ning maaomaniku ja kohaliku omavalitsuse eelteavitamise ning arvamuse küsimise nõudeid ei kohaldata. Maaomanikku (valdajat, milleks on Riigimetsa Majandamise Keskus) ja Hiiu Vallavalitsust teavitati püsielupaiga kaitsealaga liitmisest Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitsekorra muutmise käigus vastavalt looduskaitseaduse §-le 9. Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise avalikustamine toimus 4. kuni 25. aprillini 2016. a. Pihla-Kaibaldi kaitse-eeskirja muutmise avalik arutelu toimus 26. mail 2016. a Hiiu Maavalitsuses.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Püsielupaikade osalisel või täielikul liitmisel kaitsealaga ja kaitsekorra kavandamisel on lähtunud looduskaitseaduses esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige EÜ Nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Euroopa naaritsa Pihla jõe püsielupaik hõlmab osa Pihla-Kurisu loodusala, rohelise hiidkupra Põdrapao püsielupaik hõlmab Põdrapao loodusala ja kaitseala hõlmab Pihla-Kaibaldi loodusala, mis on Vabariigi Valitsuse 2004. a 5. augusti korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktide 307, 325 ja 306 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku aladeks. Seetõttu tuleb Pihla-Kaibaldi looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Pihla-Kaibaldi ja Pihla-Kurisu loodusala on Natura 2000 võrgustiku alaks kinnitatud Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Põdrapao loodusala on Natura 2000 võrgustiku alaks kinnitatud Euroopa Komisjoni 10. novembri 2011. aasta otsusega 2011/84/EL, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade neljas ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2010) 9667 all, ELT L 40, 12.02.2011, lk 1–205). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017. a rakendusotsusega (EL) 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2017) 8255 all, ELT L 15, 19.01.2018, lk 199–350).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek jätta Natura 2000 alade nimekirjast välja Põdrapao loodusala ning viia Pihla-Kaibaldi ja Pihla-Kurisu loodusala piir vastavusse kaitseala uue piiriga.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab tagada roheline hiidkupra elupaiga kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab roheline hiidkupra elupaiga kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab liigi säilimise.

Püsielupaikade liitmine kaitsealaga aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2020 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Püsielupaigad on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Püsielupaikade maa on seni valdavalt tsoneeritud sihtkaitsevööndisse ja kaitsealaga liitmisel tsoneeritakse see maa samuti sihtkaitsevööndisse. Vastavalt maamaksuseaduse § 4 lg 1 punktile 1¹ ei maksta maamaksu püsielupaiga sihtkaitsevööndi maalt ja kaitseala sihtkaitsevööndi maalt. Seega määruse eelnõu jõustumine maamaksu osas muudatust kaasa ei too.

Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kaitsealaga liidetav püsielupaikade maa on riigi omandis, seega riigil kinnisasja omandamise kulud ei kaasne.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule antakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Riigi kulud seoses Natura metsa toetusega ei suurene, sest Natura 2000 võrgustikku kuuluvate loodusalade piiride muudatus puudutab juba varem Natura 2000 võrgustikku kuulunud ja ainult riigi omandis olevat maad.

Liidetavate püsielupaikade maadel puuduvad poollooduslikud kooslused, mistõttu vastavad kulud riigil puuduvad.

6. Määruse vaidlustamine

Määrust on võimalik vaidlustada osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. Määruses on

üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

7. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.